

СТАТИСТИКА

УДК 311.21:005.52]:664.143/.149

Сучасний стан кондитерського виробництва як сегменту харчової промисловості**Назарова О.Ю.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Чуприна О.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

У статті досліджено функціонування кондитерського виробництва, як одного з сегментів харчової промисловості на макрорівні. Автори розглядають особливості сучасного стану ринку кондитерських виробів у світі протягом 2017 року, а також в Україні. Здійснено оцінку сезонності у динаміці вироблених вітчизняних кондитерських виробів за 3 роки (щомісячно) та побудовано сезонну хвилю, яка утворює індекси сезонності.

Ключові слова: аналіз, макрорівень, кондитерське виробництво, сегмент харчової продукції, ринок кондитерської продукції, рейтинг кондитерських компаній, оцінка динаміки виробництва та реалізації продукції підприємств кондитерської промисловості.

Nazarova A.Yu., Chuprina E.A. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ КОНДИТЕРСКОГО ПРОИЗВОДСТВА КАК СЕГМЕНТА ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье исследовано функционирование кондитерского производства, как одного из сегментов пищевой промышленности на макроуровне. Авторы рассматривают особенности современного состояния рынка кондитерских изделий в мире в течение 2017 года, а также в Украине. Осуществлена оценка сезонности в динамике произведенных отечественных кондитерских изделий за 3 года (ежемесячно) и построена сезонная волна, которая образует индексы сезонности.

Ключевые слова: анализ, макроуровень, кондитерское производство, сегмент пищевой промышленности, рейтинг кондитерских компаний, оценка динамики производства и реализации продукции предприятий кондитерской промышленности.

Nazarova O.U., Chuprina O.A. CURRENT STATUS OF CONFECTIONERY PRODUCTION AS OF A SEGMENT OF FOOD INDUSTRY

The article analyses the functioning of confectionery production as one of the segments of the food industry at the macro level. The authors consider the peculiarities of the current state of the confectionery market in the world, as well as in Ukraine, in 2017. The seasonality in the dynamics of domestic confectionery products for 3 years (monthly) has been estimated and a seasonal wave, which creates seasonal indices, is constructed.

Keywords: analysis, macro level, confectionery production, food segment, confectionery market, confectionery companies rating, estimation of dynamics of production and sales of confectionery products.

Постановка проблеми. Харчова промисловість є однією з найважливіших складових економіки будь-якої держави. Актуальність розвитку цієї галузі промисловості в Україні пов'язана з тим, що вона є найважливішою ланкою продовольчого комплексу держави, що грає провідну роль у вирішенні питання забезпечення населення харчовими продуктами в асортименті та обсягах, достатніх для формування правильного і збалансованого раціону.

За даними Державної служби статистики кондитерське виробництво є одним з найбільш великих (за обсягами випуску продукції) сегментів харчової промисловості, що виготовлює кондитерські вироби на спеціалізованих фабриках, в цехах хлібокомбінатів, консервних заводах і харчокомбінатах.

Кондитерський ринок має ряд особливостей, що відрізняють даний вид виробів від інших видів харчових продуктів.

Сказане доводить високу актуальність теми дослідження.

Аналіз публікацій. Дослідження особливостей діяльності підприємств кондитерської галузі та розвитку ринку кондитерських виробів в Україні є предметом зацікавленості з боку вчених-економістів. Серед них, зокрема, А.О. Гагаріна [1], О.С. Галушко [2], М.А. Закревська [3], О.І. Мозгова [4], І.І. Поліщук [5], Р.В. Федорович [6] та інші. Вони науково обґрунтували та теоретично довели, що вивчення кондитерського виробництва, як сегменту харчової промисловості, є необхідним заходом для подальшого його розвитку та економіки країни в цілому.

Мета статті: дослідження функціонування кондитерського виробництва в світі і в Україні та розгляд змін, що відбувалися в діяльності даного сегменту харчової промисловості протягом 2016-2017 років.

Виклад основного матеріалу. Кондитерська промисловість в усьому світі відноситься до традиційних галузей економіки. Вона є однією з найбільш привабливих сегментів харчової промисловості, в якому спостерігається достатньо динамічний розвиток. Але, не зважаючи на позитивне зростання, вона зіштовхується з низкою проблем, особливо це спостерігається останнім часом.

На ринку кондитерської продукції у 2017 році намітилися такі глобальні тенденції:

– конкуренція на кондитерському ринку посилюється, тому що знижується зростання споживання кондитерської продукції на світовому ринку;

– найбільші кондитерські компанії освоїли європейський ринок максимально можливо в нинішніх умовах;

– обсяг споживання кондитерських виробів на основі цукру продовжує скорочуватися.

Серед національних ринків кондитерських виробів найбільшими є США (20 % світових продаж). Далі йдуть ринки Німеччини, Великобританії і Японії, кожен з яких майже втричі менший, ніж ринок США. Росія, не зважаючи на велику чисельність населення, перебуває лише на 5-му місці і відповідає менш ніж за 5 % всесвітніх продажів.

Західна Європа залишається світовим лідером продажів. Однак поступово відбувається зсув акцентів на менш розвинені та більш перспективні ринки.

У світі існує рейтинг кондитерських компаній Candy Industry Global Top 100, який складається на підставі річних даних про виторг від продажів продукції, про кількість працівників, асортимент і виробничі активи компаній, що публікуються в корпоративних звітах, маркетингових дослідженнях і доповідях аналітиків (табл. 1).

За офіційними даними Top-100 – 2017 року лідерство в першій десятці рейтингу утримує американська компанія Mars, виручка якої, в порівнянні з результатами 2016 року, знизилася до 18 млрд. дол. Друге місце залишилося за Mondelez International, продажі якої так само знизилися до 12,9 млрд. дол. Компанія Ferrero посіла третє місце. Її продажі склали 10,637 млрд. дол.

Світову сотню замикає компанія Ragolds GmbH з Німеччини – 120 млн. дол. чистого доходу.

Таблиця 1

Рейтинг кондитерських компаній світу у 2017 р. [7]

	Обсяг продажів (млн. дол.)	Кількість працівників (осіб)	Кількість фабрик
1. Mars (Вірджінія, США)	18000	34000	52
2. Mondelez International (Іллінойс, США)	12900	100000	156
3. Ferrero (Італія)	10637	33245	22
4. Meiji Co.Ltd (Японія)	9850	10805	7
5. Nestle (Швейцарія)	9138	335000	436
6. Hershey (Пенсильванія, США)	7461	22000	18
...			
24. Roshen (Україна)	800	10000	8
...			
43. Konti Group (Україна)	469	3792	5
...			
67. АВК (Україна)	275	3500	3
...			

Слід зазначити, що у даному рейтингу присутні також українські кондитерські компанії. Так, серед вітчизняних виробників найпотужнішим визнано Roshen. Корпорація за рік опустилася з 22 на 24 місце. Однак чистий прибуток залишився колишнім – 800 млн. дол.

Konti Group посунулася в рейтингу на п'ять позицій і посіла 43 місце. Чистий прибуток – 469 млн. дол., що на 1 % менш торішнього показника.

АВК знаходиться на 67 сходинці (в минулому році було 62). Чистий прибуток в 275 млн. дол.

В Україні кондитерська галузь почала розвиватися ще з кінця ХІХ в. Вже в той час нараховувалось 48 фабрик, але вони були малопотужні. Зараз кондитерський сегмент набув значних масштабів розвитку. Так, дві третини всього ринку України і три чверті експорту контролюють: «Roshen», «АВК», «Кonti», «Світоч» (Nestle), «Монделис Україна», «Бісквіт-Шоколад», «Житомирські ласощі», «Полтавакондитер».

На сучасному етапі розвитку економіки підприємства кондитерської промисловості існують в умовах високої конкуренції, як з боку вітчизняних виробників, так і з боку іноземних підприємств. А протягом останніх 10-12 років можна спостерігати, в першу чергу з економічних причин, активне злиття вітчизняних та іноземних ресурсів.

За даними аналізу офіційної статистичної інформації в Україні, починаючи з 2014 року, ринок кондитерських виробів показує тенденцію до зниження (рис. 1). У 2015 році компанії

не втрачали прибуток за рахунок підвищення цін, шоколадні вироби подорожчали на третину. Якщо до кризи 2014 року преміум сегмент давав 21-25 % прибутку, і компанії навіть відмовлялися від випуску дешевших марок на користь дорогих, то зараз ситуація змінилася.

За січень-грудень 2017 року у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року виробництво шоколаду та готових харчових продуктів, що містять какао збільшилося на 3,3 % (вироблено 177 тис. тонн), а виробів кондитерських цукрових – зменшено на 1,0 % (вироблено 180 тис. тонн).

Основним інструментом для визначення належності та упорядкування інформації про виробництво різних видів промислової продукції слугує Номенклатура продукції промисловості, яка гармонізована з Класифікацією видів економічної діяльності (КВЕД), Центральною статистичною класифікацією продукції (СКП), УКТНЗЕД та міжнародними статистичними класифікаціями.

В Україні з 1 січня 2012 р. набула чинності КВЕД ДК 009 : 2010, за якою до продукції підприємств кондитерської промисловості (клас 15.84/10.82) включають [9]:

15.84.1 виробництво какао (у вигляді порошку, масла, жиру, пасти);

15.84.2 виробництво шоколаду та цукрових кондитерських виробів:

- шоколад та шоколадні кондитерські вироби;
- драже та таблетки;
- цукрові кондитерські вироби;

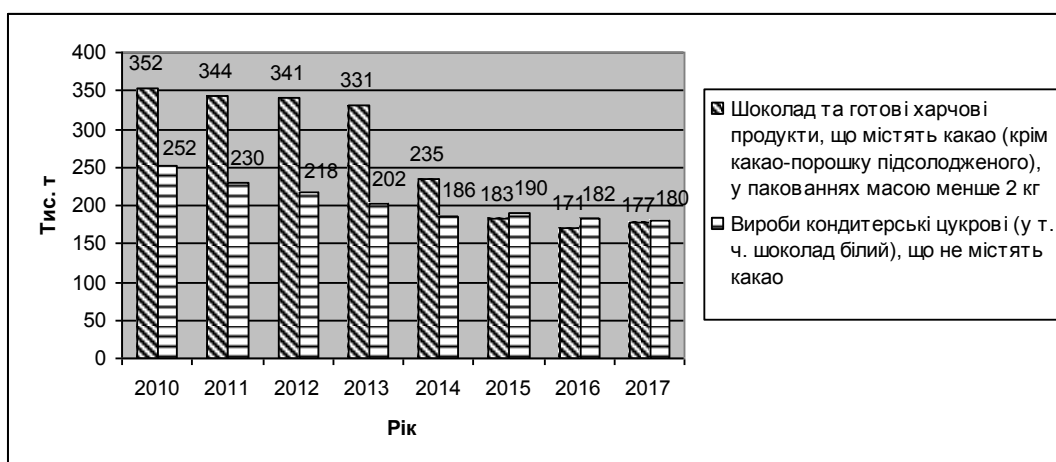

Рис. 1. Виробництво продукції підприємств кондитерської промисловості в Україні за 2010-2017 рр.¹

Джерело: складено авторами за [8]

¹ 2014-2017 роки надаються без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

- жувальна гумка;
- халва, глазуrowані фрукти і горіхи.

Здійснити оцінку динаміки виробництва та реалізації продукції підприємств кондитерської промисловості, як і інших промислових підприємств, можна за допомогою низки показників (табл. 2).

Окремим напрямом вивчення динаміки виробництва та реалізації продукції промислових підприємств, як на мікрорівні, так і макрорівні, є оцінка та аналіз сезонності. Найпоширенішим методом кількісної оцінки сезонності у динаміці явища є побудова сезонної хвилі, яку утворюють індекси сезонності. За даними щомісячних рівнів ряду динаміки показник індексу сезонності обчислюють відповідно до кожного місяця року за формулою:

$$I_s = \frac{\bar{y}_i}{\bar{y}} \cdot 100, \quad (6)$$

де \bar{y}_i – середня для кожного місяця мінімум за три роки;

\bar{y} – середньомісячний рівень для кожного ряду.

У табл. 3 відображено динаміку реалізації какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів в Україні протягом 2015–2017 років (щомісячно) та розраховані індекси сезонності.

Як свідчать дані, починаючи з вересня кожного року обсяг реалізації какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів в Україні суттєво зростає. Також можна спостерігати, що пік зростання припадає на листопад, після чого попит й, відповідно, і обсяг реалізації поступово зменшується до найменших значень, здебільшого у червні.

Наочно сезонна хвиля обчислення індексу сезонності представлена на рис. 2.

Таблиця 2

Вивчення динаміки обсягу продукції підприємств кондитерської промисловості [10, с. 69]

Показник	Методика розрахунку і зміст показника
Індивідуальний індекс фізичного обсягу продукції	для окремих підприємств: $i_q = \frac{q_1}{q_0}$, (1) де q_0 і q_1 кількість продукції, виробленої за базисний і звітний період відповідно
Загальний індекс фізичного обсягу продукції	$I_q = \frac{\sum q_1 p_0}{\sum q_0 p_0} = \frac{\sum i_p q_1 p_0}{\sum q_0 p_0} = \frac{\sum i_q q_0 p_0}{\sum q_0 p_0}$ (2) може обчислюватися і як середній арифметичний з індивідуальних, що характеризують зміну обсягу продукції в натуральному виразі
Показник виконання завдання за асортиментом	$K_{ac} = \frac{\sum q'p}{\sum q'_{пл}p}$ (3) в основу розрахунку коефіцієнта виконання завдання з асортименту покладено метод заліку: величина фактичного обсягу продукції порівнюється з плановим обсягом. До того ж, при невиконанні завдання з будь-якого виробу в залік за ним береться вартість фактичного обсягу, а за виробами, завдання щодо яких виконано чи перевиконано, – вартість планового завдання
Індекс сортності	$I_{сорт} = \frac{\sum pq'}{\sum p_{пл} \cdot q'}$ (4) характеризує рівень сортності продукції з урахуванням фактичного співвідношення фізичних обсягів реалізованої продукції відповідного сорту, приведених до обсягу продукції першого (вищого) сорту
Коефіцієнт ритмічності	$K_{ритм.} = \frac{\sum q'}{\sum q_{пл}}$, (5) в залік ритмічності роботи підприємства включають фактичний випуск продукції на рівні не вищому від планового

Висновки. Дослідження продемонструвало, що кондитерський ринок у світі, а особливо України, в останні роки має тенденцію до змін.

До основних факторів, які негативно впливають на розвиток вітчизняного кондитерського сегменту є девальвація гривні, падіння купівельної спроможності населення, військовий конфлікт на сході України, а також закриття традиційних ринків збуту в країнах – членах СНД. Великі гравці втратили свої підприємства на сході країни, що призвело до внутрішнього переформатування галузі.

Але, слід відзначити, що у 2017 році простежується тенденція до відновлення виробництва кондитерської продукції в Україні.

В цілому кількість вироблених солодоців незначно зросла в порівнянні з 2016 р. – на 1,4 %. При цьому найбільш активними виявилися підприємства, які до цього не входили в топ-переліці галузі.

В умовах кризи, підприємства кондитерської галузі диверсифікують виробництво, знаходячи нові напрямки і способи розвитку.

Для того, щоб й надалі розвивався даний сегмент харчової продукції, вітчизняним виробникам варто звернути особливу увагу на такі напрямки, як ринки США, Великобританії, Німеччини, Польщі та країн Балтії.

Також слід не забувати про країни Азії, в першу чергу – Китай, Таїланд, Південна Корея та В'єтнам.

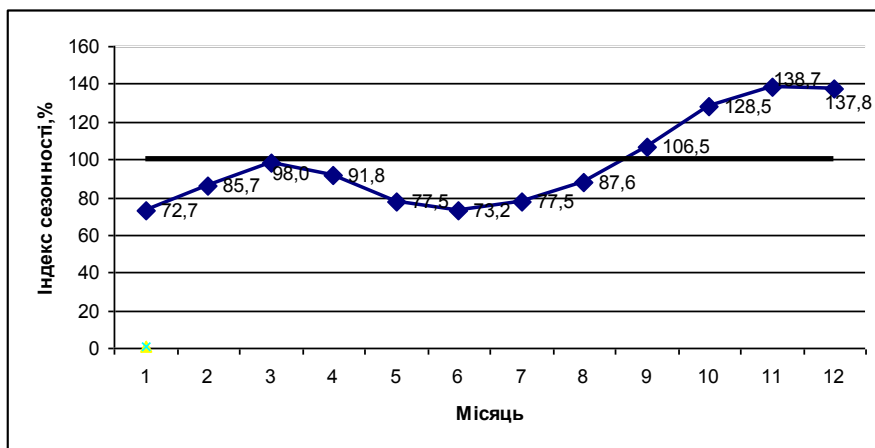

Рис. 2. Сезонна хвиля реалізації какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів (зміна індексів сезонності протягом року)

Джерело: побудовано авторами

Таблиця 3

Розрахунок індексів сезонності реалізації какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів в Україні протягом 2015-2017 років (щомісячно)

Рік	Обсяг реалізованої продукції (какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів), млн. грн.											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2015	885,9	977,4	1160,9	1057,8	959,8	907,4	988,0	1103,0	1388,4	1557,9	1726,7	1662,0
2016	1000,5	1123,0	1225,7	1197,8	978,9	950,8	959,3	1252,0	1477,6	1672,2	1845,5	1855,8
2017	1031,0	1339,1	1546,3	1428,3	1173,7	1080,0	1162,0	1162,0	1408,5	1927,3	1996,9	2013,6
Всього	2917,4	3439,5	3932,9	3683,9	3112,4	2938,2	3109,3	3517,0	4274,5	5157,4	5569,1	5531,4
Середній рівень, y_i	972,5	1146,5	1311,0	1228,0	1037,5	979,4	1036,4	1172,3	1424,8	1719,1	1856,4	1843,8
$I_s, \%$	72,7	85,7	98,0	91,8	77,5	73,2	77,5	87,6	106,5	128,5	138,7	137,8

Джерело: складено та розраховано авторами за [8]

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гагарина А.О. Шоколадные настроения / О.А. Гагарина // Хлеб и кондитерка. – 2011. – № 1 (76) янв. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.meatbusiness.ua/article.php?p=701&j=1>
2. Галушко О.С. Тенденції розвитку ринку кондитерських виробів та особливості трансформації у системі цінностей його учасників / О.С. Галушко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 15-21.
3. Закревська Л.М. Сучасний стан та перспективи розвитку експортної політики підприємств кондитерської промисловості України / Л.М. Закревська // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. – Д. : ДНУ, 2004. – С. 752-757.
4. Мозговая О.И. Анализ рынка кондитерских изделий / О.И. Мозговая, С.Г. Заболотный // УкрАгроКонсалт. – 2009. – № 3. – С. 8-10.
5. Поліщук І.І., Ковальчук А.І. Сучасний стан та оцінка прибутковості підприємств кондитерської промисловості України / І.І. Поліщук, А.І. Ковальчук // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. – 2015. – Т. 20 Вип. 6 – С. 52–55.
6. Федорович Р.В. Розвиток маркетингу в умовах глобалізації: сучасні тенденції та перспективи: монографія / за ред. проф. Р.В. Федоровича – Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2015. – 411 с.
7. Candy Industry Global Top 100 – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sweetsexpo.com.ua/news/480>
8. Державна служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Національний класифікатор України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buh.kiev.ua/z-1-kved2013>
10. Назарова О.Ю., Чуприна О.А. «Статистика підприємств» Навчально-методичний посібник // Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. – 112 с.

REFERENCES:

1. Gagarina A. (2011). Chocolate mood. Bread and pastry, № 1 (76) Retrieved from <http://www.meatbusiness.ua/article.php?p=701&j=1>
2. Galushko O. (2009). Trends in the development of the confectionery market and the peculiarities of transformation in the system of values of its participants. Actual problems of the economy, № 1, pp. 15–21 (in Ukr.).
3. Zakrevskaya L. (2004). Current state and prospects of development of export policy of enterprises of confectionery industry of Ukraine Economics: problems of theory and practice, pp. 752-757 (in Ukr.).
4. Mozgovay O. (2009). Confectionery Market Analysis. UkrAgroConsult, № 3, pp. 8-10 (in Ukr.).
5. Polischuk I., Kovalchuk A. (2015) Current state and estimation of profitability of the enterprises of the confectionery industry of Ukraine Bulletin of the ONU them. I.I. Mechnikov, № 6, pp. 52 – 55 (in Ukr.).
6. Fedorovich R. (2015). Development of marketing in the conditions of globalization: current trends and perspectives. Ternopil: TNTU them. I. Puluj, p. 411 (in Ukr.).
7. Candy Industry Global Top 100 – 2017 Retrieved from <http://sweetsexpo.com.ua/news/480>
8. State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. National Classifier of Ukraine Retrieved from <http://buh.kiev.ua/z-1-kved2013>
10. Nazarova O., Chuprina O. (2013). Enterprise statistics. Kharkiv: KhNU them. VN Karazin, 112 p. (in Ukr.).